

TEXT 1

V 5. storočí pred n. l. žil v Hellade človek, ktorého neskoršie pokolenia nazývali „otcom histórie“. Tento človek nosil meno Herodotos. Bol kupcom a cestovateľom. Navštívil polovicu vtedy známeho sveta – čiastočne za obchodom, ale najmä preto, aby z prvej ruky nazbieral materiál do svojich učených kníh.

Do Egypta zavítal Herodotos asi okolo roku 450 pred n. l. S úctou sa pozeral na zázraky architektúry a umenia. Obdivoval obrovské svätyne a kolosálne pomníky, tajomné písmo, pyramídy, sfingy, labyrinty. Uvedomil si, že jeho krajina je síce krásna, ale veľmi chudobná. Bol však hrdý na svojich mýtických hrdinov. Bol presvedčený, že povesti o Heraklovi a výprave siedmich proti Thébam, o Trójskej vojne skrývajú historickú pravdu.

Herodotos prišiel do Egypta za kňazmi, ktorí poznali tajomné hieroglyfické písmo, aby odhalil dejiny vlastného národa.

Aleksander Krawcsuk: Trójska vojna – úryvok

1. Ktoré tvrdenie nevyplýva z textu ukážky?

- A. Otec histórie Herodotos žil v 5. Storočí pred n. l. v Hellade.
- B. Herodotos bol kupcom a cestovateľom.
- C. Príčinou krvavej Trójskej vojny bola krásna Helena.
- D. Herodotos na cestách zbieral informácie do svojich učených kníh.

2. Z predchádzajúceho textu sa dozvedáme, že

- A. otcom starovekých cestovateľov je Herodotos.
- B. Herodotos pochádzal z Hellady – krásnej a bohatej krajiny.
- C. Herodotos navštívil Egypt v roku 460 pred n. l., aby obdivoval architektúru a umenie Egypta.
- D. egyptskí kňazi poznali tajomné hieroglyfické písmo.

3. Ktoré tvrdenie sa nevzťahuje na zvýraznenú časť druhého odseku ukážky?

- A. Z hľadiska obsahu ide o oznamovacie vety.
- B. Z hľadiska členitosti ide o dvojčlenné vety. Prvá z nich je úplná. Ostatné podčiarknuté vety sú neúplné.
- C. Tretia z podčiarknutých viet je súvetie.
- D. Z hľadiska zloženia ide o jednoduché rozvité vety.

4. Aký slohový postup je použitý v texte ukážky?

5. Ktoré vetné členy sú zvýraznené v nasledujúcej vete?

S úctou sa pozeral na zázraky **architektúry a umenia.**

6. V ktorej z uvedených možností došlo vo všetkých slovách k rytmickému kráteniu?

- A. gréckeho, Trójska, európsky
- B. významné, mladšej, známeho
- C. najstarším, kráľovským, Homérova
- D. levia, historickú, mohutné

7. Obdivoval obrovské svätyne a tajomné pyramídy.

V ktorej z možností sú správne určené gramatické kategórie podstatných mien z uvedenej vety?

- A. ženský rod, plurál, nominatív, ženský rod, plurál, akuzatív
- B. ženský rod, plurál, akuzatív, ženský rod, plurál, akuzatív
- C. ženský rod, plurál, akuzatív, ženský rod, plurál, nominatív
- D. ženský rod, singulár, nominatív, ženský rod, plurál, nominatív

8. Kde rynčia zbrane, tam sa rynú slzy. Vojnový vír zabýja nevinné životy. Zostávajú smutné syroty a uplakané vdovy.

Koľko pravopisných chýb je v uvedených vetách?

9. V tvaroch zo zmesi, podľa osi, z krvi, od jari sa píše *i* preto, lebo

- A. patria k vzoru *kosť*.
- B. sú v genitíve.
- C. nepatria medzi vybrané slová.
- D. patria k vzoru *dlaň*.

10. V ktorom type slovníka nájdete presný význam slova hieroglyf?

- A. v pravopisnom slovníku
- B. vo výkladovom slovníku
- C. vo frazeologickom slovníku
- D. v slovníku spisovnej výslovnosti

TEXT 2

Východiskovou surovinou na výrobu mydiel sú živočíšne tuky, rastlinné tuky a vyššie masné kyseliny. K najdôležitejším prírodným vyšším masným kyselinám patrí kyselina palmitová, olejová, ricínoolejová, ale využívajú aj vyššie masné kyseliny.

Mydlá vznikajú neutralizáciou vyšších masných kyselín, ktoré sa zriedujú alkáliami. Surové mydlo obsahuje zvyšky alkálií a vodu. Vysol'ovaním vzniká jadrové mydlo. Jemné toaletné mydlá sa vyrábajú z jadrových mydiel, ktoré sa získavajú z najčistejších tukov (hovädzí loj, palmový olej).

Do týchto mydiel sa pridávajú farbivá a voňavky. Mydlá sa vo vode rozpúšťajú na koloidné roztoky, znižujú povrchové napätie vody a majú veľkú emulgačnú schopnosť. **Aj** syntetické pracie prostriedky patria medzi mydlá.

časopis Pyramída, úryvok – upravený

11. Ktoré z nasledujúcich tvrdení nevyplýva z ukážky?

- A. Neutralizáciou vyšších masných kyselín zriedenými alkáliami vznikajú mydlá.
- B. Mydlá majú veľkú emulgačnú schopnosť.
- C. Mydlom sú aj neutrálne pracie prostriedky.
- D. Jadrové mydlo vzniká vo výrobnom procese až ako ďalší produkt zo surového mydla.

12. Aký slohový postup a jazykový štýl je použitý v ukážke 2?

13. Ktoré zo slov je utvorené rovnakým spôsobom ako slovo moreplavec?

- A. vysolovanie B. syntetické
C. alkaloidné D. ricínoolejová

14. Poznáte kyselinu palmitovú?

V ktorej možnosti je správne charakterizovaná uvedená veta?

- A. Dvojčlenná veta neúplná s klesavou melódiou.
B. Dvojčlenná veta úplná s klesavou melódiou.
C. Jednočlenná veta so stúpavou melódiou.
D. Dvojčlenná veta neúplná so stúpavou melódiou.

15. Ktoré slovné druhy sú zvýraznené v poslednej vete ukážky 2?

16. Hej, a vari si potom nezbadal na jeho tvári slabý úsmev?

Ktorý neohybný slovný druh u uvedenej vete chýba?

17. Vyberte možnosť bez pravopisnej chyby:

- A. lyko, príbytok, priemysel, riža, kyselina
B. lyžica, byliny, úkryt, mýto, rycín
C. odbyt, zmysel, sypot, mydlo, vplyv
D. plyš, nábytok, pomyje, kryha, tuky

18. Vyberte možnosť, v ktorej je správne určený podčiarknutý vetný člen.

- A. Adam až zmrzol od ľaku. – príslovkové určenie príčiny
B. Zbytočne čakala, neprišiel. – príslovkové určenie príčiny
C. Umývanie mydlom je osviežujúce. – príslovkové určenie miesta
D. Viacerí prišli načas. – zhodný prívlastok

19. V ktorej z uvedených viet sa nachádza citoslovce?

- A. Môžeš si kúpiť novú voňavku. B. Jadrové mydlo sa zrejme vyrába z tukov.
C. Fuj, to mydlo mi nevonía. D. Prečo do mydla pridávajú farbivá?

20. V ktorej z možností došlo vo všetkých slovách k spodobovaniu?

- A. bozk, sľúbte, vosk B. s bratom, rozkotúľali sa, bdela
C. zväz, odvtedy, retiazka D. holub, bezsenný, líška

21. Maliarstvo, sochárstvo, literatúru, hudbu, tanec, spev môžeme jedným slovom označiť ako

- A. maľba. B. umenie. C. karikatúra. D. koláž.

22. Povahu človeka, jeho vlastnosti, záujmy, schopnosti vystihuje

- A. úvaha. B. rozprávanie. C. charakteristika. D. opis.

23. V ktorej možnosti sa nachádza veta napísaná bezchybným pravopisom?

- A. Prihlášku si podala na Gymnázium na Komenského Ulici v Banskej Bystrici.
- B. Pre človeka má každá kvapka krvi cenu zlata.
- C. V zime sa horáry všestranne venujú lesnej zveri.
- D. Medzi najznámejšie slovenské horské jazerá patrí Štrbské pleso.

24. V ktorej možnosti sú slová rozdelené správne?

- A. pre-do-vš-et-kým, po-zná-me
- B. pre-do-všet-kým, po-z-ná-me
- C. pre-do-všet-kým, po-zná-me
- D. pre-do-všet-kým, po-znám-e

25. V ktorej vete sa nachádzajú dve slová, v ktorých nie je dodržané pravidlo o rytmickej krátení?

- A. Dážď ľahučko šumí v lístí záhradných stromov.
- B. V priehlbínke, ktorá bola vystlaná jemným prútím, trávou a trstím, ležalo šesť vajíčok.
- C. Vláduca trieda nepoznala slová spravodlivosť a tolerancia.
- D. Koncoročná bilancia financií bola uspokojivá.

26. Akým vetným členom je zvýraznené slovo vo vete?

Hodnoty pridaných látok sú starostlivo sledované.

- A. slovesný prísudok
- B. súčasť menného podmetu
- C. súčasť slovesno-menného prísudku.
- D. prívlastok

27. V pravopise ktorej číslovky je chyba?

- A. dvetisíc
- B. dvamilióny
- C. dvakrát
- D. dvojnásobný

28. V ktorej z viet sú všetky slová plnovýznamové?

- A. Cestujúci vystupujú a nastupujú.
- B. Ozvalo sa hromové hurá.
- C. Zrána začul tichú melódiu.
- D. Gul'ôčky padajú na zem.

29. perina mohutná ako povodeň, zamatová tráva, lúka šepká

Pomenujte uvedené umelecké jazykové prostriedky.

- A. prirovnanie, epiteton, personifikácia
- B. prirovnanie, epiteton, metafora
- C. prirovnanie, metafora, personifikácia
- D. metafora, epiteton, metafora

30. Pre voľný verš platí, že

- A. v každej strofe je rovnaký počet veršov.
- B. má pravidelný rým a rytmus.
- C. nedodržiava pravidelný rým a rytmus.
- D. v každom verši je rovnaký počet slabík.

6 RIEŠENIE

1	C. Príčinou krvavej Trójskej vojny bola krásna Helena.
2	D. egyptskí kňazi poznali tajomné hieroglyfické písmo.
3	C. Tretia z podčiarknutých viet je súvetie.
4	výkladový
5	príslovkové určenie spôsobu, viacnásobný nezhodný prívlastok
6	A. gréckeho, Trójska, európsky
7	B. ženský rod, plurál, akuzatív, ženský rod, plurál, akuzatív
8	štyri / 4
9	A. patria k vzoru <i>kosť</i> .
10	B. vo výkladovom slovníku
11	C. Mydlom sú aj neutrálne pracie prostriedky
12	opisný slohový postup, odborný (náučný) štýl
13	D. ricínoolajová
14	D. Dvojčlenná veta neúplná so stúpavou melódiou.
15	časťica, predložka
16	spojka
17	D. plyš, nábytok, pomyje, kryha, tuky
18	A. Adam až zmrzol <u>od ľaku</u> . – príslovkové určenie príčiny
19	C. zväz, odvtedy, retiazka
20	C. zväz, odvtedy, retiazka
21	B. umenie.
22	C. charakteristika.
23	D. Medzi najznámejšie slovenské horské jazerá patrí Štrbské pleso.
24	C. pre-do-všet-kým, po-zná-me
25	B. V priehlbínke, ktorá bola vystlaná jemným prútím, trávou a trstím, ležalo šesť vajčiek.
26	C. súčasť slovesno-menného prísudku.
27	B. dvamilióny
28	C. Zrána začul tichú melódiu.
29	A. prirovnanie, epiteton, personifikácia
30	C. nedodržiava pravidelný rým a rytmus.

POUŽITÉ ZDROJE:

LOMENČÍK, J., KÓNYOVÁ, E., LEDNICKÁ, A. a kol. Úspešná maturita. Slovenský jazyk a literatúra. Bratislava: Taktik 2019. 308 s. ISBN 978-80-8180-132-7.

PÉTERYOVÁ, O. a kol.: Zbierka úloh zo slovenského jazyka. Bratislava: Didaktis 1999. 192 s. ISBN 80-85456-48-6.